

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MACIEJA SZPUNARA
od 30. travnja 2020.¹

Predmet C-253/19

**MH,
NI
protiv
OJ,
Novo Banco SA**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Tribunal da Relação de Guimarães (Žalbeni sud u Guimarãesu, Portugal))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Postupak u slučaju nesolventnosti – Međunarodna nadležnost – Središte dužnikovih glavnih interesa”

I. Uvod

1. Pojam „središte glavnih interesa” činio je glavno načelo sustava uspostavljenog Uredbom (EZ) br. 1346/2000². Taj se pojam nalazio u članku 3. stavku 1. te uredbe i koristio se kao poveznica kojom se određuju sudovi nadležni za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti dužnika. Način na koji je taj pojam trebalo tumačiti uvelike je razjašnjen zahvaljujući sudskoj praksi Suda u području postupaka pokrenutih nad pravnim osobama³. Međutim, Sud još nije imao mogućnost baviti se tumačenjem navedenog pojma u kontekstu fizičkih osoba koje se ne bave samostalnom poslovnom ili profesionalnom djelatnošću a koje uživaju slobodu kretanja osoba i radnika.

2. Uredba br. 1346/2000 stavljena je izvan snage Uredbom (EU) 2015/848⁴, koja također koristi pojam „središte glavnih interesa”. U okviru ovog predmeta postavlja se sljedeće pitanje: može li se sudska praksa Suda u okviru Uredbe br. 1346/2000 koja se odnosi na taj pojam primijeniti – i ako je odgovor potvrđan u kojoj mjeri – na postupak pokrenut u pogledu fizičke osobe koja se nalazi u prethodno navedenoj situaciji? Ovaj predmet tako Suda daje priliku da se izjasni o nadležnosti u području nesolventnosti u pogledu svih osoba koje se ne bave samostalnom poslovnom djelatnošću a koje ostvaruju svoje pravo na slobodu kretanja i zadržavaju imovinu u državi članici svojeg ranijeg uobičajenog boravišta.

1 Izvorni jezik: francuski

2 Uredba Vijeća od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku (SL 2000., L 160, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 3.)

3 Vidjeti presude od 2. svibnja 2006., Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281); od 20. listopada 2011., Interedil (C-396/09, EU:C:2011:671) i od 15. prosinca 2011., Rastelli Davide i C. (C-191/10, EU:C:2011:838).

4 Uredba (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o postupku u slučaju nesolventnosti (SL 2015., L 141, str. 19. i ispravak SL 2016., L 349, str. 9.)

II. Pravni okvir

3. Članak 3. Uredbe 2015/848 naslovljen „Međunarodna nadležnost” u svojem stavku 1. određuje:

„Sudovi države članice na čijem se državnom području nalazi središte dužnikovih glavnih interesa nadležni su za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti („glavni postupak u slučaju nesolventnosti”). Središte glavnih interesa jest mjesto gdje dužnik obavlja redovito poslovanje te koje može biti provjereno od trećih strana.

U slučaju trgovačkog društva ili pravne osobe, a u nedostatku dokaza o suprotnom, pretpostavlja se da je mjesto njegova statutarnog sjedišta ujedno i središte glavnih interesa. Ta se presumpcija primjenjuje samo ako statutarno sjedište nije premješteno u drugu državu članicu u razdoblju od tri mjeseca prije prijedloga za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti.

Ako pojedinac izvršava neovisnu poslovnu ili profesionalnu aktivnost, presumira se da je središte glavnih interesa glavno mjesto poslovanja tog pojedinca ako se ne dokaže suprotno. Ta se presumpcija primjenjuje samo ako glavno mjesto poslovanja pojedinca nije premješteno u drugu državu članicu u razdoblju od tri mjeseca prije prijedloga za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti.

U slučaju svakog drugog pojedinca presumira se, ako se ne dokaže suprotno, da je središte glavnih interesa mjesto uobičajenog boravišta pojedinca. Ta se presumpcija primjenjuje samo ako uobičajeno boravište nije premješteno u drugu državu članicu u razdoblju od šest mjeseci prije prijedloga za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti.”

III. Činjenice u glavnom postupku, prethodno pitanje i postupak pred Sudom

4. Tužitelji – bračni drugovi – od 2016. godine imaju boravište u Norfolku (Ujedinjena Kraljevina) gdje obavljaju plaćenu djelatnost. Bračni par zatražio je od portugalskih sudova da proglasi njihovu nesolventnost. Prvostupanjski sud pred kojim je postupak pokrenut proglasio se međunarodno nenadležnim za odlučivanje o njihovu zahtjevu smatrajući da je, na temelju članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848, središte njihovih glavnih interesa bilo mjesto njihova uobičajenog boravišta odnosno Ujedinjena Kraljevina.

5. Tužitelji su podnijeli žalbu protiv te presude sudu koji je uputio zahtjev ističući da se ona temeljila na pogrešnom tumačenju pravila navedenih u Uredbi 2015/848. U tom pogledu, istaknuli su da, s obzirom na to da se jedina nekretnina koji su posjedovali nalazi u Portugalu – gdje su provedene sve transakcije koje su dovele do njihove nesolventnosti – središte njihovih glavnih interesa ne nalazi u mjestu njihova uobičajenog boravišta odnosno u Ujedinjenoj Kraljevini nego u Portugalu. Osim toga, nije postojala nikakva veza između njihova trenutnog mjesta boravišta i činjenica koje su dovele do njihove nesolventnosti a koje su u cijelosti nastale u Portugalu.

6. Sud koji je uputio zahtjev ima sumnje u pogledu pravilnog tumačenja članka 3. stavka 1. Uredbe 2015/848 i osobito pita o kriterijima za obaranje jednostavne presumpcije predviđene tom odredbom za fizičke osobe koje ne izvršavaju neovisnu poslovnu ili profesionalnu aktivnost kojom se predviđa da je, ako se ne dokaže suprotno, središte glavnih interesa takvih osoba mjesto njihova uobičajenog boravišta.

7. U tom pogledu, taj sud naglašava da se u uvodnoj izjavi 30. te uredbe navodi da bi u slučaju pojedinca koji ne ostvaruje neovisnu poslovnu ili profesionalnu djelatnost, trebalo biti moguće oboriti tu presumpciju na primjer ako se veći dio imovine dužnika nalazi izvan države članice njegova uobičajenog boravišta.

8. U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev odlukom od 14. veljače 2019., zaprimljenom u tajništvu Suda 26. ožujka 2019., odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Je li u skladu s Uredbom [2015/848] sud države članice nadležan za pokretanje glavnog postupka u slučaju nesolventnosti državljanina koji u toj državi ima svoju jedinu nekretninu, iako se njegovo uobičajeno boravište i obiteljski dom nalaze u drugoj državi članici u kojoj obavlja plaćenu djelatnost?”

9. Portugalska vlada i Europska komisija podnijele su pisana očitovanja. Budući da nijedna od zainteresiranih stranaka to nije zatražila, Sud je odlučio nastaviti s postupkom bez održavanja rasprave.

IV. Analiza

10. Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1. prvi i četvrti podstavak Uredbe 2015/848 tumačiti na način da se presumpcija navedena u tom posljednjem podstavku može oboriti u korist države članice na čijem se području nalazi jedina dužnikova nekretnina pri čemu fizička osoba ne obavlja samostalnu poslovnu ili profesionalnu djelatnost. Ako to nije slučaj, taj sud želi znati koji elementi trebaju biti ispunjeni kako bi se ta presumpcija mogla oboriti u korist te države članice.

11. Moram primijetiti da u svojem prethodnom pitanju sud koji je uputio zahtjev ne navodi odredbe Uredbe 2015/848 čije se tumačenje traži. Iz zahtjeva za prethodnu odluku ipak jasno proizlazi da taj sud ima sumnje u pogledu tumačenja članka 3. stavka 1. prvog i četvrtog podstavka te uredbe. Posljedično predlažem da se prethodno pitanje shvati u skladu s formulacijom iz točke 10. ovog mišljenja. Naime, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da je na Sudu da po potrebi preoblikuje pitanja koja su mu upućena. Sud također može uzeti u obzir propise prava Unije na koje nacionalni sud nije uputio prilikom navođenja svojeg pitanja⁵.

12. U tom kontekstu, u skladu s člankom 3. stavkom 1. prvim i četvrtim podstavkom Uredbe 2015/848, sudovi države članice na čijem se državnom području nalazi središte dužnikovih glavnih interesa nadležni su za pokretanje glavnog postupka u slučaju nesolventnosti⁶. Kad je riječ o pojedincima koji ne izvršavaju neovisnu poslovnu ili profesionalnu aktivnost, ako se ne dokaže suprotno, presumira se da je središte glavnih interesa njihovo uobičajeno boravište⁷. Nesporno je da tužitelji pripadaju toj kategoriji osoba.

13. Posljedično, ako središte glavnih interesa tužiteljâ odgovara mjestu njihova uobičajenog boravišta, odnosno Ujedinjenoj Kraljevini, portugalski sudovi nisu nadležni za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti. Da bi oni bili nadležni, potrebno je da se presumpcija iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848 obori u korist države članice na čijem se području nalazi jedina nekretnina tužiteljâ, odnosno Portugala. Kako bi se mogao dati koristan odgovor na prethodno pitanje, najprije valja odrediti u kojim se okolnostima ta presumpcija može otkloniti i zatim odrediti koji elementi moraju biti ispunjeni kako bi sudovi države članice različite od države uobičajenog boravišta bili nadležni na temelju članka 3. stavka 1. prvog podstavka te uredbe.

⁵ Vidjeti, primjera radi, presude od 7. rujna 2017., Neto de Sousa (C-506/16, EU:C:2017:642, t. 23.) i od 26. listopada 2017., Aqua Pro (C-407/16, EU:C:2017:817, t. 26.).

⁶ Vidjeti članak 3. stavak 1. prvi podstavak Uredbe 2015/848.

⁷ Vidjeti članak 3. stavak 1. četvrti podstavak Uredbe 2015/848.

14. Portugalska vlada smatra da se činjenica posjedovanja samo jedne nekretnine u drugoj državi članici načelno ne može smatrati elementom koji je dostatan da bi se ta presumpcija oborila. Komisija smatra da se navedena presumpcija može oboriti samo ako se jedina nekretnina čiji je dužnik vlasnik nalazi u drugoj državi članici i čini najveći dio njegove imovine te ako postoje prevladavajući čimbenici koji jasno upućuju na to da se središte dužnikovih glavnih interesa nalazi u toj državi članici.

15. U tom kontekstu, dok se portugalska vlada uvelike poziva na sudsku praksu Suda koja se odnosi na uredbu koja je prethodila Uredbi 2015/848, odnosno na Uredbu br. 1346/2000, čini se da je Komisija suzdržanija kad je riječ o primjenjivosti te sudske prakse na okolnosti ovog slučaja. Naime, Komisija navodi da, kako bi se utvrdilo može li se oboriti presumpciju iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848, valja uzeti u obzir sudsku praksu koja se odnosi na Konvenciju o pravu koja se primjenjuje na ugovorne obveze⁸. U bitnome treba ispitati postoje li okolnosti koje omogućuju dokazivanje toga da je određena situacija uže povezana s državom članicom različitom od one na koju se odnosi presumpcija.

16. Kako bi se dao koristan odgovor sudu koji je uputio zahtjev, najprije ću razmotriti primjenjivost Uredbe 2015/848 u glavnom postupku (dio A). Zatim ću se posvetiti pitanju primjenjivosti sudske prakse u kontekstu Uredbe br. 1346/2000 na Uredbu 2015/848 i na okolnosti slučaja (dio B). Naposljetku, ispitat ću mogu li te okolnosti oboriti presumpciju iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848 i portugalskim sudovima omogućiti da se proglaše nadležnima na temelju članka 3. stavka 1. prvog podstavka te uredbe (dio C).

A. Primjenjivost Uredbe 2015/848

17. Sud koji je uputio zahtjev navodi da treba tumačiti Uredbu 2015/848 kako bi se utvrdilo jesu li portugalski sudovi nadležni za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti u pogledu tužitelja.

18. U tom pogledu, u skladu s njezinim člankom 92., Uredba 2015/848 načelno se primjenjuje od 26. lipnja 2017. Osim toga, u članku 84. stavku 1. te uredbe navodi se da se njezine odredbe primjenjuju samo na postupke u slučaju nesolventnosti pokrenute počevši od tog datuma.

19. Pitanje je li trebalo pokrenuti postupak u slučaju nesolventnosti na zahtjev tužitelja vjerojatno se postavilo nakon što su oni uspostavili svoje uobičajeno boravište u Ujedinjenoj Kraljevini, odnosno tijekom 2016. godine. Stoga, kao što to smatra sud koji je uputio zahtjev, ne može se isključiti da se Uredba 2015/848 primjenjuje na zahtjev koji su tužitelji podnijeli portugalskom sudu. Dakle, zbog nepostojanja okolnosti kojima se može potkrijepiti zaključak u skladu s kojim se Uredba 2015/848 ne primjenjuje na spor u glavnom postupku i s obzirom na raspodjelu zadataka između Suda i suda koji je uputio zahtjev, smatram da je ta uredba ona koja treba biti predmet tumačenja u ovom predmetu.

20. U svrhu potpunosti, navodim da se u uvodnoj izjavi 25. Uredbe 2015/848 predviđa da se ona primjenjuje samo na postupke u odnosu na dužnika kojemu se središte glavnih interesa nalazi unutar Europske unije. U svojoj presudi Schmid⁹, Sud je potvrdio obvezujuću prirodu tog načela koje je po analogiji navedeno u uvodnoj izjavi u Uredbi br. 1346/2000. Iz toga proizlazi da činjenica da dužnik ima boravište u državi članici koja ne primjenjuje tu uredbu ili u trećoj zemlji ne isključuje automatski primjenjivost te uredbe na tog dužnika. U svakom slučaju, Ujedinjena Kraljevina nije bila obuhvaćena ni jednom od tih kategorija kad je riječ o datumu na koji je vjerojatno pokrenut postupak pred portugalskim sudom. U uvodnoj izjavi 87. Uredbe 2015/848 navodi se da je Ujedinjena Kraljevina sudjelovala u usvajanju i primjeni te uredbe¹⁰.

⁸ Konvencija otvorena za potpisivanje u Rimu 19. lipnja 1980. (SL 1980., L 266, str. 1.).

⁹ Vidjeti presudu od 16. siječnja 2014. (C-328/12, EU:C:2014:6, t. 21.).

¹⁰ Posljedično, povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Unije načelno ne sprečava portugalske sudove da odlučuju o zahtjevu tužitelja.

B. Relevantnost ranije sudske prakse u vezi s Uredbom br. 1346/2000 u pogledu Uredbe 2015/848

21. U okviru Uredbe 2015/848 kao i Uredbe br. 1346/2000, pojam „središte glavnih interesa” koristi se kao poveznica pravila o nadležnosti predviđenog člankom 3. stavkom 1. tih uredbi koja omogućuje određivanje sudova koji su nadležni za pokretanje glavnog postupka u slučaju nesolventnosti. Osim toga, u Uredbi 2015/848, s obzirom na rješenje usvojeno u okviru uredbi koja joj je prethodila, poveznica koju čini središte glavnih interesa na neizravan način određuje pravo koje se primjenjuje na pitanja o nesolventnosti¹¹.

22. U sudskoj praksi utvrđeno je da pojam „središte glavnih interesa” iz članka 3. stavka 1. Uredbe br. 1346/2000 ima autonomno značenje te ga stoga treba tumačiti na ujednačen način i neovisno od nacionalnih zakonodavstava¹². Kao što to proizlazi iz točke 21. ovog mišljenja, Uredba 2015/848 barem načelno preuzima rješenja iz Uredbe br. 1346/2000. Pojam „središte glavnih interesa” tako treba i dalje smatrati autonomnim pojmom prava Unije.

23. U tom kontekstu, doduše istina je da se za razliku od svoje prethodnice Uredba 2015/848 ne primjenjuje samo na postupke koji dovode do djelomičnog ili potpunog prestanka dužnikovih prava na upravljanje imovinom¹³. Međutim, s obzirom na kontinuitet između tih dviju uredbi, činjenica da je materijalno područje primjene Uredbe 2015/848 prošireno, ne dovodi do znatne promjene načina na koji treba tumačiti pojam „središte glavnih interesa”. Okolnost da se, ako to predviđa zakon koji se primjenjuje u području nesolventnosti, priroda postupka ponekad može promijeniti tijekom njegova odvijanja potkrjepljuje to tumačenje. Naime, u skladu s takozvanim pravilom o „načelu *perpetuatio fori*”, ta okolnost ne bi trebala utjecati na nadležnost suda pred kojim je postupak pokrenut.

24. Nasuprot tomu, s obzirom na to da se Uredba 2015/848 odnosi na fizičku osobu koja ne izvršava samostalnu poslovnu djelatnost, rješenja usvojena u okviru ove uredbi kad je riječ o pojašnjenjima koja se odnose na pojam „središte glavnih interesa” kao i presumpcijama predviđenima tom uredbom mogu izazvati sumnje kad je riječ o primjenjivosti ranije sudske prakse na navedenu uredbu.

1. Pojam „središte glavnih interesa”

25. Uredba br. 1346/2000 nije davala definiciju pojma „središte glavnih interesa”. Međutim, u okviru te uredbi, doseg tog pojma ipak je razjašnjavala uvodna izjava 13. navedene uredbi u skladu s kojom bi „[s]redište glavnih interesa’ trebalo [...] odgovarati mjestu gdje dužnik obavlja redovito poslovanje, te [koje] kao takvo može biti provjereno od trećih strana”. Uredba 2015/848 u svojem članku 3. stavku 1. prvom podstavku drugoj rečenici *a priori* navodi definiciju pojma „središte glavnih interesa” koja se nalazila u uvodnoj izjavi 13. Uredbe br. 1346/2000.

11 Članak 7. stavak 1. Uredbe 2015/848 predviđa da „[a]ko ova Uredba ne propisuje drugačije, mjerodavno pravo za postupke u slučaju nesolventnosti i njihove učinke jest pravo države članice na čijem su državnom području takvi postupci pokrenuti.”

12 Vidjeti presude od 2. svibnja 2006., Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281, t. 31.); od 20. listopada 2011., Interedil (C-396/09, EU:C:2011:671, t. 43.), kao i od 15. prosinca 2011., Rastelli Davide i C. (C-191/10, EU:C:2011:838, t. 31.).

13 Uredba 2015/848 uključuje postupke koji se provode u svrhu spašavanja, prilagodbe dugova ili reorganizacije predstečajnih postupaka. Vidjeti moje mišljenje u predmetu A (C-716/17, EU:C:2019:262, t. 25.). Vidjeti, također, Hess, B., Oberhammer, P., Bariatti, S., Koller, Ch., Laukemann, B., Requejo Isidro, M., Villata, F. C. (eds), *The Implementation of the New Insolvency Regulation: Improving Cooperation and Mutual Trust*, Nomos, Baden-Baden, 2017., str. 52.; Sautonie-Laguionie, L., « L’extension du champ d’application du règlement (UE) n° 2015/848 par une définition vaste des “procédures d’insolvabilité” », *Le nouveau droit européen des faillites internationales*, sous la direction de Cotiga-Raccach, A., Sautonie-Laguionie, L., Bruylant, Bruxelles, 2018., str. 66. i sljedeće.

26. Međutim, čini se da se u uvodnoj izjavi 13. Uredbe br. 1346/2000 priznavala veza između mjesta u kojem dužnik obavlja redovito poslovanje i činjenice da to treće strane mogu provjeriti. Naime, tom se uvodnom izjavom predviđalo da bi „središte glavnih interesa” trebalo [...] odgovarati mjestu gdje dužnik obavlja redovito poslovanje, te [koje] kao takvo može biti provjereno od trećih strana¹⁴. Nasuprot tomu, u članku 3. stavku 1. prvom podstavku drugoj rečenici Uredbe 2015/848 nije preuzet izraz „kao takvo”¹⁵.

27. Međutim, smatram da ta razlika ne može znatno izmijeniti način na koji treba odrediti mjesto u kojem se nalazi središte dužnikovih glavnih interesa u odnosu na ono određeno u okviru Uredbe br. 1346/2000.

28. Pozivanje na „mjest[o] [koje] kao takvo može biti provjereno od trećih strana” podrazumijevalo je da je mjesto u kojem dužnik obavlja redovito poslovanje trebalo odrediti pomoću objektivnih kriterija što je bilo nužno za to da treći mogu provjeriti to mjesto. Na taj je način Sud u svojoj sudskoj praksi koja se odnosi na Uredbu br. 1346/2000 do danas smatrao da središte glavnih interesa treba odrediti pomoću kriterija koji su istodobno objektivni te ih treći mogu provjeriti¹⁶.

29. Kad je riječ o Uredbi 2015/848, primjena objektivnih kriterija od ključne je važnosti kako bi se osiguralo da pravilo o nadležnosti jamči pravnu sigurnost i predvidljivost određivanja nadležnog suda. Ta pravna sigurnost i ta predvidljivost imaju to veću važnost što, kao u okviru Uredbe br. 1346/2000, određivanje nadležnog suda u skladu s člankom 7. stavkom 1. Uredbe 2015/848 dovodi do određivanja mjerodavnog prava¹⁷.

30. Usto, drugi poseban cilj pravila o nadležnosti i sukobu nadležnosti iz Uredbe 2015/848 jest, kao što je to navedeno u uvodnoj izjavi 5. te uredbe, „izbjegavati poticanje stranaka da prenose svoju imovinu ili sudske postupke iz jedne države članice u drugu, u potrazi za povoljnijim pravnim položajem dužnika na štetu vjerovnika („forum shopping”)”. Primjena objektivnih kriterija za određivanje središta glavnih interesa također omogućuje da se ograniči primjena takvih praksi dužnikâ.

31. S obzirom na prethodno navedeno, u okviru Uredbe 2015/848, mjesto u kojem dužnik obavlja redovito poslovanje treba odrediti na temelju objektivnih kriterija koje mogu provjeriti treće strane.

2. Presumpcije predviđene Uredbom 2015/848

32. Zakonodavac Unije nije se ograničio na ponavljanje uvodne izjave 13. Uredbe br. 1346/2000 i na tome da joj se u okviru Uredbe 2015/848 daje obvezujuća priroda. Naime, dok se Uredbom br. 1346/2000 predviđala samo jedna presumpcija koja se odnosila na trgovačka društva i pravne osobe, članak 3. stavak 1. drugi do četvrti podstavak Uredbe 2015/848 utvrđuje tri različite presumpcije koje se primjenjuju na tri kategorije dužnika odnosno, kao prvo, trgovačka društva i pravne osobe, kao drugo, pojedince koji izvršavaju samostalnu poslovnu ili profesionalnu aktivnost i, kao treće, svakog drugog pojedinca.

¹⁴ Moje isticanje

¹⁵ Vidjeti Andrianesis, A. P., „The Opening of Multijurisdictional Insolvencies Through the Prism of the Recast Regulation 848/2015”, *European Company Law Journal*, 2017., sv.14(1), str. 9.; Mucciarelli, F. M., „Private International Law Rules in the Insolvency Regulation Recast: A Reform or a Restatement of the Status Quo?”, *European Company Law Journal*, 2016., sv. 1., str. 14. i 15., i Vallens, J. L., „Le règlement (UE) n° 2015/848 du 20 mai 2015: une avancée significative du droit européen de l’insolvabilité”, *Revue Lamy Droit des Affaires*, 2015., br. 106, str. 18.

¹⁶ Vidjeti presude od 2. svibnja 2006., Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281, t. 33.) i od 20. listopada 2011., Interedil (C-396/09, EU:C:2011:671, t. 49.). Vidjeti također rješenje od 24. svibnja 2016., Leonmobili i Leone (C-353/15, neobjavljeno, EU:C:2016:374, t. 33. i navedenu sudsku praksu).

¹⁷ Vidjeti po analogiji presudu od 2. svibnja 2006., Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281, t. 33.) koja se odnosi na Uredbu br. 1346/2000. Naime, temeljni cilj pravila o sukobu jest jamčiti predvidljivost prava koje se primjenjuje na ocjenu predmetne činjenične situacije također kad je riječ o primjeni *lex fori*. Vidjeti među ostalim moje mišljenje u predmetu KP (C-83/17, EU:C:2018:46, t. 81.).

33. Štoviše, zakonodavac Unije uveo je ograničenja prema kojima se presumpcije iz članka 3. stavka 1. drugog do četvrtog podstavka Uredbe 2015/848 ne primjenjuju tijekom razdoblja koje slijedi nakon premještanja mjesta za koja se presumira da su središte glavnih interesa. To razdoblje iznosi šest mjeseci kad je riječ o pojedincima koji ne izvršavaju samostalnu poslovnu ili profesionalnu aktivnost i tri mjeseca za dvije ostale kategorije dužnika. Smatram da ta razlika proizlazi iz činjenice da je takvom pojedincu lakše premjestiti središte glavnih interesa. U svakom slučaju, čini se da ta ograničenja nisu relevantna u kontekstu ovog predmeta¹⁸.

34. Presumpcija koja se odnosi na fizičke osobe koje ne izvršavaju samostalnu poslovnu djelatnost, predviđena člankom 3. stavkom 1. četvrtim podstavkom Uredbe 2015/848, sastoji se od toga da se, dok se ne dokaže suprotno, presumira da je središte glavnih interesa takve osobe njezino uobičajeno boravište. Prethodno pitanje odnosi se točno na taj aspekt odnosno na to može li se presumpcija oboriti u korist Portugala s obzirom na to da se jedina nekretnina tužiteljâ nalazi u toj državi članici.

35. U tom kontekstu, priroda presumpcija predviđenih člankom 3. stavkom 1. Uredbe 2015/848, uključujući onu predviđenu četvrtim podstavkom te odredbe, može izazvati sumnje s obzirom na tekst članka 4. stavka 1. te uredbe u skladu s kojim sud kojem je podnesen zahtjev za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti po službenoj dužnosti ispituje je li nadležan na temelju članka 3. navedene uredbe. Osim toga, u uvodnoj izjavi 27. te uredbe navodi se da bi „[p]rije pokretanja postupka u slučaju nesolventnosti nadležni sud trebao [...] ispitati po službenoj dužnosti nalazi li se središte dužnikovih glavnih interesa ili poslovni nastan dužnika zaista unutar njegove nadležnosti”.

36. Tekst sljedećih uvodnih izjava Uredbe 2015/848 potkrepljuje tumačenje u skladu s kojim sud kojim je postupak pokrenut također ima obvezu da po službenoj dužnosti ispita pitanje nadležnosti i kad je riječ o jednoj od presumpcija predviđenih člankom 3. stavkom 1. te uredbe. Naime, dok se uvodne izjave 30. i 31. Uredbe 2015/848 odnose na presumpcije, uvodna izjava 32. te uredbe predviđa da „[u] svim slučajevima kada zbog okolnosti slučaja postoje sumnje u vezi s nadležnošću suda, sud od dužnika treba tražiti da preda dodatne dokaze koji podupiru njegove tvrdnje i, u slučajevima kada je to omogućeno mjerodavnim pravom za postupke u slučaju nesolventnosti, dati dužnikovim vjerovnicima da predstave svoja stajališta u vezi s pitanjem nadležnosti”¹⁹.

37. *A priori* se čini da je zahtjev sudu da ispita gdje se stvarno nalazi središte dužnikovih glavnih interesa teško pomiriti s konceptom *presumpcija* s obzirom na to da su one u bitnome uvedene kako bi oslobodile sud da ispituje okolnosti slučaja.

38. S obzirom na tu očitu proturječnost, moram primijetiti da iako Uredba br. 1346/2000 nije sadržavala odredbu istovjetnu članku 4. stavku 1. Uredbe 2015/848, ona je ipak s obzirom na Uredbu 2015/848 predviđala presumpciju u pogledu središta glavnih interesa koja se odnosila na trgovačka društva i pravne osobe.

39. To nije sprečavalo Sud da u presudi Eurofood IFSC²⁰ utvrdi da je načelu uzajamnog povjerenja svojstveno da sud države članice kojem je podnesen zahtjev za pokretanje glavnog postupka u slučaju nesolventnosti provjeri svoju nadležnost s obzirom na članak 3. stavak 1. Uredbe br. 1346/2000 odnosno da ispita nalazi li se središte dužnikovih glavnih interesa u toj državi članici.

18 Od 2016. godine nesporno je da se uobičajeno boravište tužitelja nalazi u Ujedinjenoj Kraljevini. Osim toga, kao što to proizlazi iz točke 18. ovog mišljenja, da bi se Uredba 2015/848 mogla primjenjivati na glavni postupak, pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti nije moglo nastupiti prije 26. lipnja 2017. U svakom slučaju, formulacija koju je u svojem pitanju koristio sud koji je uputio zahtjev upućuje na to da taj sud isključuje mogućnost otklanjanja presumpcije iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka te uredbe zbog premještanja mjesta uobičajenog boravišta tužitelja tijekom razdoblja od šest mjeseci.

19 Moje isticanje

20 Vidjeti presudu od 2. svibnja 2006. (C-341/04, EU:C:2006:281, t. 41.). Kad je riječ o posljedicama tog tumačenja, vidjeti Van Calster, G., *European Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, Portland, 2016., str. 298.

40. Iz toga proizlazi da su sudovi država članica već u okviru Uredbe br. 1346/2000 imali obvezu navedenu u članku 4. stavku 1. Uredbe 2015/848 iako ona sadržava presumpciju koja se odnosi na središte glavnih interesa. Ta se presumpcija također nalazi u članku 3. stavku 1. drugom podstavku Uredbe 2015/848 uz ostale dvije presumpcije koje se odnose na fizičke osobe. Stoga, pravna snaga te presumpcije, kao i ostalih dviju predviđenih člankom 3. stavkom 1. Uredbe 2015/848, prema mojem shvaćanju ostaje nepromijenjena u odnosu na onu iz članka 3. stavka 1. Uredbe br. 1346/2000.

41. U tom kontekstu, kad je riječ o pravnoj snazi presumpcije predviđene u korist statutarnog sjedišta trgovačkog društva u Uredbi br. 1346/2000, Sud je u svojoj presudi Eurofood IFSC²¹ utvrdio da se tu presumpciju može otkloniti samo ako objektivni elementi koje treće strane mogu provjeriti omogućuju dokazivanje postojanja stvarne situacije koja se razlikuje od one koju bi mjesto navedenog statutarnog sjedišta trebalo odražavati. U tom je pogledu Sud u svojoj presudi naveo da se navedena presumpcija može otkloniti ako dužnik nije izvršavao svoju djelatnost na području države u kojoj je odredio svoje sjedište²² te je u presudi Interedil²³ naveo da je o tome riječ i ako se mjesto središnje uprave društva ne nalazi u njegovu sjedištu.

42. Iz toga zaključujem da, kad je riječ o Uredbi 2015/848 i njezinim presumpcijama, uključujući ono predviđenoj u njezinu članku 3. stavku 1. četvrtom podstavku, presumirano središte glavnih interesa također čini polaznu točku ispitivanja koje se provodi na temelju članka 4. stavka 1. te uredbe. U okviru tog ispitivanja, sud kojem je podnesen zahtjev za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti provodi analizu svih relevantnih elemenata kako bi osigurao da presumpcija utvrđena u korist mjesta uobičajenog boravišta nije oborena²⁴. Tu se presumpciju može oboriti samo ako ti elementi, koje se utvrđuje na osnovi kriterija u pogledu pojedinca koji ne izvršava samostalnu poslovnu djelatnost, omogućuju da se dokaže postojanje stvarne situacije koja se razlikuje od one koju bi trebalo odražavati mjesto uobičajenog boravišta.

43. Tako treba ispitati koje bi mjesto uobičajeno boravište trebalo odražavati kao presumirano središte glavnih interesa i zatim odrediti kriterije koji omogućuju da se dokaže postojanje stvarne situacije koja se razlikuje od ishoda tog ispitivanja.

C. Primjena ranije sudske prakse koja se odnosi na Uredbu br. 1346/2000 u pogledu fizičkih osoba koje ne izvršavaju samostalnu poslovnu djelatnost

3. Uobičajeno boravište kao presumirano središte glavnih interesa

44. Sud koji je uputio zahtjev navodi da su tužitelji odredili svoje uobičajeno boravište u Ujedinjenoj Kraljevini. Bez da nastojim utvrditi odgovara li ta okolnost pojmu „uobičajeno boravište” u smislu članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848, primjećujem da ta uredba ne definira taj pojam. Budući da ništa ne upućuje na to da je zakonodavac namjeravao uputiti na nacionalno pravo kako bi odredio mjesto uobičajenog boravišta, valja smatrati da je pojam „uobičajeno boravište” autonomni pojam prava Unije.

21 Vidjeti presudu od 2. svibnja 2006., Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281, t. 34.).

22 Vidjeti presudu od 2. svibnja 2006., Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281, t. 35.).

23 Presuda od 20. listopada 2011., Interedil (C-396/09, EU:C:2011:671, t. 51.)

24 Vidjeti u tom smislu Cuniberti, G., Nabet, P., Raimon, M., *Droit européen de l'insolvabilité. Règlement (UE) 2015/848 du 20 mai 2015 relatif aux procédures d'insolvabilité*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 2017., str. 116., t. 197.

45. Doduše, taj je pojam predmet sudske prakse Suda osobito u pogledu Uredbe (EZ) br. 2201/2003²⁵, u okviru koje je riječ o uobičajenom boravištu djeteta. Međutim, kriteriji koji se u okviru te uredbe koriste za određivanje mjesta uobičajenog boravišta ne čine mi se primjenjivima na Uredbu 2015/848 u svrhu određivanja razloga zbog kojih se presumira da je uobičajeno boravište središte dužnikovih glavnih interesa. U tom kontekstu, ne treba dati prednost elementima koji se odnose na obiteljsku ili društvenu situaciju²⁶ nego onima koji se odnose na dužnikovu imovinsku situaciju²⁷.

46. Naime, u okviru Uredbe 2015/848 mjesto uobičajenog boravišta mjesto je za koje se presumira da se u njemu nalazi središte dužnikovih glavnih interesa pri čemu to mjesto također – ili čak pogotovo – treba odgovarati kriterijima navedenima u članku 3. stavku 1. prvom podstavku drugoj rečenici te uredbe odnosno odgovarati mjestu u kojem dužnik obavlja redovito poslovanje te koje treće strane mogu provjeriti. Međutim, dužnikova društvena ili obiteljska situacija nije element koji treće strane mogu lako provjeriti. Doduše, drukčije vrijedi za međuljudske odnose koji imaju ekonomske posljedice kao što su to bračna veza ili veza između članova istog kućanstva. Takve veze mogu utjecati na dužnikovu situaciju kad je riječ o njegovoj imovini te ga među ostalim mogu navesti na sklapanje transakcija s trećim osobama. Međutim, smatram da takve veze treba uzeti u obzir zbog njihovih ekonomskih posljedica a ne subjektivne važnosti za dužnika. U kontekstu određivanja sudova koji su nadležni na temelju središta glavnih interesa, odnos između matičnog društva i njegova društva kćeri jasno se razlikuje od onog između osoba koje su povezane roditeljskom vezom. U slučaju fizičke osobe koja se ne bavi samostalnom poslovnom djelatnošću, gubi se granica između njezine ekonomske i obiteljske situacije pri čemu se to pitanje ne postavlja kod trgovačkih društava.

47. To je tumačenje potkrijepljeno tekstom izvješća M. Virgós i E. Schmita²⁸, za koje je načelno priznato da čini izvor korisnih naznaka za tumačenje Uredbe br. 1346/2000 i, prema tome, Uredbe 2015/848.

48. U točki 75. tog izvješća, autori u formulaciji koja je slična onoj iz uvodne izjave 13. Uredbe br. 1346/2000 i članka 3. stavka 1. prvog podstavka druge rečenice Uredbe 2015/848 objašnjavaju da koncept „središte glavnih interesa” treba tumačiti u smislu da označava mjesto u kojem dužnik uobičajeno i stoga na način koji treće osobe mogu prepoznati, obavlja svoje redovito poslovanje. Ti autori dodaju da je uporabom pojma „interesi”, namjera bila obuhvatiti ne samo komercijalne, industrijske ili poslovne djelatnosti nego i *općenito sve ekonomske djelatnosti* kako bi se uključilo djelatnosti pojedinaca, *osobito potrošača*. Tako, čak i kad je riječ o pojedincima koji ne izvršavaju samostalnu poslovnu djelatnost („potrošači”), nije se upućivalo na interese koji nisu ekonomski. Središte ekonomskih interesa prije svega treba utvrditi na osnovi elemenata koji se odnose na te interese.

49. S obzirom na prethodno navedeno, smatram da je stvarna situacija različita od one koju bi trebalo odražavati mjesto uobičajenog boravišta ako uobičajeno boravište ne ispunjava svoju ulogu mjesta u kojem dužnik donosi svoje ekonomske odluke, mjesta u kojem ostvaruje većinu svojih primanja ili mjesta u kojem se nalazi najveći dio njegove imovine. U takvim se okolnostima može oboriti presumpcija iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848.

50. U tom kontekstu, na sudu koji je uputio zahtjev jest da provjeri čini li jedina nekretnina tužiteljâ koja se nalazi u Portugalu najveći dio njihove imovine. Ako je to slučaj, presumpcija iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848 može se oboriti i taj sud treba utvrditi je li taj element dovoljan za to da se smatra da se središte glavnih interesa tužiteljâ nalazi u toj državi članici.

25 Uredba Vijeća od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim a roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.).

26 Vidjeti, *à contrario*, presudu od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 47. do 48.).

27 Vidjeti Jault-Seseke, F., „Le règlement 2015/848: le vin nouveau et les vieilles outres”, *Revue critique de droit international privé*, 2016., t. 27.

28 Izvješće M. Virgós i E. Schmita o Konvenciji o stečajnim postupcima, od 3. svibnja 1996. (Dokument Vijeća Europske unije br. 6500/96, DRS 8 (CFC)), konačna verzija cjelokupnog teksta na engleskom jeziku nalazi se u djelu Moss, G., Fletcher, I. F., Isaacs, S., *The EC Regulation on Insolvency proceedings. A Commentary and Annotated Guide*, 2. izdanje, Oxford University Press, Oxford, 2009., str. 381. i slj.

51. Tako još samo preostaje odrediti elemente koji mogu oboriti tu presumpciju u korist države članice u kojoj se nalazi jedina dužnikova nekretnina.

4. Elementi koji mogu oboriti presumpciju

52. Pozivanjem na presudu *Interedil*²⁹, portugalska vlada ističe da u slučaju fizičkih osoba, središte njihovih glavnih interesa odgovara mjestu u kojem je smješten najveći dio njihove imovine ili mjestu u kojem se nalazi najveći broj njihovih ekonomskih, društvenih ili obiteljskih veza na temelju opće procjene i uzimajući u obzir trenutne ili potencijalne vjerovnike. Slijedom toga, u doktrini se navodi da sud pred kojim je postupak pokrenut uzima u obzir brojne kriterije, kao što su to postojanje ugovora o najmu ili isprave o vlasništvu, veličina nekretnine, potrošnja električne energije, tekući troškovi, prisutnost obitelji na licu mjesta, ugovor o radu, poznavanje jezika ili mjesto gdje se nalaze dugovi ili imovina osobe³⁰.

53. Prethodna razmatranja koja se odnose na elemente koji bi mogli biti relevantni kad je riječ o ispitivanju koje se provodi na temelju članka 4. stavka 1. Uredbe 2015/848 prema mojem mišljenju zahtijevaju nekoliko važnih pojašnjenja.

54. Kao prvo, doduše istina je da je zakonodavac Unije naveo presumpcije predviđene člankom 3. stavkom 1. Uredbe 2015/848 – uključujući onu koja se odnosi na fizičke osobe koje ne izvršavaju samostalnu poslovnu djelatnost – u objašnjenjima koja se nalaze u uvodnoj izjavi 30. te uredbe. U toj se uvodnoj izjavi među ostalim navodi da bi „[u] slučaju [takvog] pojedinca [...] trebalo [...] biti moguće oboriti tu presumpciju na primjer ako se veći dio imovine dužnika nalazi izvan države članice uobičajenog boravišta dužnika [...]”³¹. Pozivanjem na taj odlomak, tužitelji ističu da se njime u ovom slučaju portugalskim sudovima povjerava nadležnost za ispitivanje tužbe koju oni podnose.

55. Međutim, kao što to ističu portugalska vlada i Komisija, situacije na koje se odnosi ta uvodna izjava samo čine prikaz situacija u kojima („bi trebalo biti moguće”) oboriti presumpciju iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848³². Nasuprot tomu, puka činjenica da su ispunjene okolnosti navedene u toj uvodnoj izjavi ne upućuje na to da se presumpciju automatski može oboriti u korist države članice. Iz toga proizlazi da je mjesto u kojem se nalazi dužnikova imovina jedan od elemenata koje treba uzeti u obzir prilikom ispitivanja toga je li presumpciju moguće oboriti u korist države članice.

56. Naime, smatrati da samo jedno imovinsko dobro može premjestiti središte glavnih interesa bilo bi protivno jednom od ciljeva iz Uredbe 2015/848 odnosno onome da se spriječi „forum shopping”. Još uvijek u tom kontekstu, valja voditi računa o posljedicama tumačenja u skladu s kojim presumpciju iz članka 3. stavka 1. četvrtog podstavka Uredbe 2015/848 treba oboriti u korist države članice na čijem se području nalazi jedina dužnikova nekretnina. Naime, posljedica tog tumačenja bila bi da kad je riječ o osobi čije se uobičajeno boravište nalazi u državi članici u kojoj ona obavlja plaćeno zanimanje ali koja je vlasnik nekretnine smještene u trećoj državi, sudovi država članica ne bi bili nadležni za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti³³.

29 Presuda od 20. listopada 2011. (C-396/09, EU:C:2011:671, t. 52.)

30 Vidjeti Cuniberti, G., Nabet, P., Raimon, M., str. 76., t. 145.

31 Doduše, u uvodnoj izjavi 30. Uredbe 2015/848 navodi se druga situacija koja omogućuje obaranje pretpostavke, odnosno „ako je moguće utvrditi da je glavni razlog [dužnikova] preseljenja bilo podnošenje prijedloga za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti u novoj nadležnosti i ako bi se zbog takvog podnošenja prijedloga značajno i negativno utjecalo na interese vjerovnika koji su s dužnikom poslovali prije preseljenja”. Međutim, tužiteljima se ne može predbaciti da su s takvom namjerom preselili svoje uobičajeno boravište i u svakom slučaju čini se da sud koji je uputio zahtjev to ne pretpostavlja.

32 Vidjeti također točku 49. ovog mišljenja.

33 Vidjeti točku 20. ovog mišljenja.

57. Kao drugo, na temelju teksta članka 3. stavka 1. prvog podstavka druge rečenice Uredbe 2015/848 s obzirom na četvrti podstavak te odredbe i uzimajući u obzir posebnost situacije fizičkih osoba koje ne obavljaju samostalnu poslovnu djelatnost, može se doći do korisnih spoznaja.

58. S jedne strane, iz činjenice da u skladu s člankom 3. stavkom 1. prvim podstavkom drugom rečenicom Uredbe 2015/848 središte glavnih interesa odgovara mjestu u kojem dužnik obavlja *redovito* poslovanje možemo zaključiti da to mjesto mora obilježavati dovoljan stupanj stabilnosti³⁴. Kao što to proizlazi iz točke 31. ovog mišljenja, činjenicu da je riječ o stabilnom središtu obavljanja redovitog poslovanja treba dokazati na temelju objektivnih elemenata koje mogu provjeriti treće strane.

59. S druge strane, iz teksta članka 3. stavka 1. prvog podstavka druge rečenice Uredbe 2015/848 također proizlazi da mjesto u kojem dužnik obavlja redovito poslovanje treba biti mjesto koje treći mogu provjeriti što znači da je u tom kontekstu odlučujući dojam koji ostavljaju svi objektivni elementi³⁵.

60. Doduše istina je da je pojam „treća strana” veoma širok pojam. U uvodnoj izjavi 28. Uredbe 2015/848 navodi se da bi „[p]rilikom utvrđivanja mogu li treće osobe *provjeriti* središte dužnikovih glavnih interesa, posebnu pozornost trebalo [...] posvetiti *vjerovnicima* i njihovu shvaćanju o tome gdje dužnik ostvaruje svoje interese”³⁶. Usto, u svojoj presudi *Interedil*³⁷, Sud je naveo da su zahtjev objektivnosti i mogućnost provjere na koje je upućivala uvodna izjava 13. Uredbe br. 1346/2000 ispunjeni ako su materijalni elementi koje se uzima u obzir za utvrđivanje mjesta u kojem društvo dužnik obavlja svoje redovito poslovanje javni ili barem dovoljno transparentni kako bi *treće strane, odnosno osobito vjerovnici tog društva*, mogli za njih znati.

61. U tom kontekstu, važno je primijetiti da se prethodno pitanje u obliku u kojem je postavljeno odnosi samo na okolnost da je dužnik vlasnik nekretnine koja je smještena u državi članici različitoj od mjesta njegova uobičajenog boravišta, u kojem on obavlja plaćeno zanimanje. Međutim, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da su tužitelji pred sudom koji je uputio zahtjev također tvrdili među ostalim da su u Portugalu proveli sve transakcije i sklopili sve ugovore koji su doveli do njihove nesolventnosti.

62. S obzirom na tu okolnost, kad je riječ o fizičkim osobama koje ne obavljaju samostalnu poslovnu djelatnost, smatram da nije potrebno pripisati odlučujuću važnost ukupnom dojmu koju je ranije stvorila dužnikova situacija u pogledu njegovih vjerovnika.

63. Naime, značajna je mobilnost tih osoba u Uniji. Njihovi vjerovnici uvijek mogu predvidjeti prijenos središta dužnikovih interesa i, u skladu s uvodnom izjavom 27. iz Uredbe 2015/848, središte glavnih interesa ili dužnikov poslovni nastan mora se zaista nalaziti u području nadležnosti suda kojem se podnosi zahtjev za pokretanje glavnog postupka u slučaju nesolventnosti. Usto, ta uredba predviđa dovoljno jamstava kojima je cilj spriječiti da se prijevarno i zlouporabno odabire najpovoljniji sud. Posljedično, osobito valja dati važnost objektivnim elementima koje treće strane mogu provjeriti (trenutni i potencijalni vjerovnici) kada dođe do podnošenja takvog zahtjeva a da se pritom ne dovede u pitanje primjena tih jamstava.

34 Fabriès-Lecéa, E., „Règlement (UE) n° 2015/848 du 20 mai 2015 relatif aux procédures d'insolvabilité. Commentaire article par article”, sous la direction de Sautonie-Laguionie, L., *Société de législation comparée*, Paris, 2015., str. 61.

35 Vidjeti u tom smislu, kad je riječ o činjenici da treće strane mogu provjeriti središte glavnih interesa, Jault-Seseke, F., *op. cit.*

36 Moje isticanje.

37 Presuda od 20. listopada 2011. (C-396/09, EU:C:2011:671, t. 49.).

D. Zaključak

64. U svrhu sažetog prikaza moje analize, presumpcija predviđena člankom 3. stavkom 1. četvrtim podstavkom Uredbe 2015/848 može se otkloniti u slučaju da uobičajeno boravište pojedinca koji ne izvršava samostalnu poslovnu djelatnost ne ispunjava svoju ulogu mjesta u kojem dužnik donosi svoje ekonomske odluke, mjesta u kojem ostvaruje ili troši većinu svojih primanja ili mjesta u kojem se nalazi najveći dio njegove imovine. Međutim, tu se presumpciju ne može oboriti u korist države članice na čijem se području nalazi jedina nekretnina ako ne postoje drugi elementi koji upućuju na to da se središte glavnih interesa tog dužnika nalazi u toj državi članici. Tu je okolnost moguće dokazati na temelju objektivnih kriterija koje mogu provjeriti treće strane (trenutni i potencijalni vjerovnici) koji su povezani s ekonomskim interesima tog dužnika.

V. Zaključak

65. Zbog tih razloga, Sudu predlažem da na sljedeći način odgovori na prethodno pitanje koje je uputio Tribunal da Relação de Guimarães (Žalbeni sud u Guimarãesu, Portugal):

Članak 3. stavak 1. prvi i četvrti podstavak Uredbe (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o postupku u slučaju nesolventnosti treba tumačiti na način da se presumpcija u skladu s kojom je uobičajeno boravište dužnika, pojedinca koji ne izvršava samostalnu poslovnu djelatnost, središte njegovih glavnih interesa može otkloniti u slučaju da mjesto uobičajenog boravišta ne ispunjava svoju ulogu mjesta u kojem dužnik donosi svoje ekonomske odluke, mjesta u kojem ostvaruje ili troši većinu svojih primanja ili mjesta u kojem se nalazi najveći dio njegove imovine.

Međutim, tu se presumpciju ne može oboriti u korist države članice na čijem se području nalazi jedina nekretnina ako ne postoje drugi elementi koji upućuju na to da se središte njegovih glavnih interesa nalazi u toj državi članici. Tu je okolnost moguće dokazati na temelju objektivnih kriterija koje mogu provjeriti treće strane (trenutni i potencijalni vjerovnici) koji su povezani s ekonomskim interesima tog dužnika.